

Leer hiërogliefen lezen in RMO

Leiden * De tekens van het Egyptische hiërogliefenschrift vormen voor veel mensen een mysterieus en onbegrijpelijk raadsel. Voor wie dit eeuwenoude schrift wil ontcijferen, wordt binnenkort een speciale cursus georganiseerd in het Rijksmuseum van Oudheden (RMO). Egyptoloog Huub Pragt geeft in tien lessen uitleg over de Egyptische hiërogliefen en vertelt hoe de bijzondere te-

kens, zoals vogeltjes, plantjes, lopende beentjes en watergolfjes, moeten worden gelezen. De cursisten krijgen hierdoor inzicht in de belangrijkste grammaticale elementen waaruit de Egyptische taal is opgebouwd. De teksten die worden bevestigd, zijn voor een deel afkomstig van voorwerpen uit de Egyptische collectie van het RMO. Na afronding van de cursus, zijn de

deelnemers daardoor in staat om hiërogliefen op de museumvoorwerpen te lezen. Voor de cursus is geen voorkennis vereist. De cursus wordt afgerond met een rondleiding achter de schermen bij de Egyptische afdeling van het museum, die op dit moment in opbouw is. De cursus start op 26 september. Voor meer info: www.egyptologie.nl

Kruiken met Egyptische hiërogliefen.

Getal van de Dag

60565

Recordaantal bezoekers Naturalis

Naturalis sluit de zomer af het hoogste aantal bezoekers sinds de opening van het museum in 1998. Dit jaar trok Naturalis ca. 5000 bezoekers meer dan in 2014, voorheen de drukste zomer.

Nieuwe hoogleraar op Clusiusleerstoel

Leiden * Prof. Tinde van Andel is benoemd als bijzonder hoogleraar op de Clusiusleerstoel voor de Geschiedenis van Botanica en Tuinen. Van Andel is ook werkzaam bij het Naturalis Biodiversity Center. Als hoogleraar gaat zij zich richten op de historische ontwikkeling van de toegepaste en fundamentele botanie. Ook is zij betrokken bij de jaarlijkse Clusiuslezingen.

Prijs voor jonge wetenschapper

Leiden * Jojanneke van der Toorn, universitair docent sociale psychologie, is maandag uitgeroepen tot meest veelbelovende jonge onderzoeker van 2015. Tijdens de opening van het academisch jaar ontving zij de Gratama Wetenschapsprijs voor jonge wetenschappers die zich onderscheiden met vernieuwend, maatschappelijk relevant en spraakmakend onderzoek.

Leidse wetenschap

Leidse wetenschap

Bewust naïef

De vakantie is weer voorbij: Zomergasten is afgelopen, de nieuwe eerstejaars zijn weer in Leiden en de top 5 van 'komkommertijd-nieuws' van dit jaar is bekend. Weet u wat het minst inhoudelijke nieuws was? Dat over de Hengelse terrasmeisjes: twee ruzie schoppende meisjes op een terras in Hengelo, gefilmd door een buurman die het op YouTube heeft gezet. In vijf minuten etaleren ze hun goede manieren en verfiend taalgebruik (...) – dat ging viraal, en zo was een nieuwsitem geboren, hoewel ik het liever aan me voorbij had laten gaan. Wel ben ik extra blij dat ik in de Randstad woon. Tijdens de El Cid – reminder voor heel studierend Leiden dat we alweer een jaartje ouder zijn geworden – vroeg ik aan twee meisjes waarom ze hier waren gaan studeren. Eén zei 'Leiden is eigenlijk de enige serieuze keus' en de ander zei 'Andere steden zullen ook wel leuk zijn, maar ik hoefde niet verder te zoeken'. Ziet u het verschil? De eerste

geeft eigenlijk een soort textbook-answer, en de tweede zegt dat er wel meer opties waren, maar dat ze die buiten beschouwing heeft gelaten. Zo'n type overtuiging zouden we in de ethiek 'naïef' en 'bewust naïef' noemen. Dit is niet naïef in de zin van argeloos, iedereen doet dit constant. Een ander voorbeeld: je vraagt twee mensen die tegen abortus zijn, mee te lopen in een abortuskliniek. Naïef zal zeggen: ik wil er niets mee te maken hebben omdat ik tegen ben. Bewust naïef bekijkt dat anders: meelopen zou ervoor kunnen zorgen dat ik meer begrip voor de situatie krijg en mijn opvattingen bij moet stellen, of dat ik er tijd aan verspil – dus die doet dat niet.

Dat deed me denken: zou het beter zijn anders met dit soort dingen om te gaan? Als je niet af en toe (bewust) naïef bent, moet je dus altijd overal zoveel mogelijk voor open staan. Gaat iedereen alle universiteitssteden langs om een keuze te maken? Zijn de Hengelse terrasmeisjes echt zo erg?

Bij wijze van gedachte-experiment besloot ik dat laatste nader te onderzoeken. Twee dingen bleken: 1. De komkommertijd is toch nog niet voorbij, want er is inmiddels een YouTube-soap (!) over de terrasmeisjes (!), gemaakt door RTV Noord-Holland (!!!). 2. Na het kijken bleek: ik had prima bewust naïef kunnen blijven.

Jong geleerd

Josine Heijnen studeert godgeleerdheid in Leiden. Ze is bezig aan de master 'religie in de moderne samenleving' en studeert af in de medische ethiek. Josine komt oorspronkelijk uit Katwijk, is lid van Minerva en heeft een bijbaantje in café De Bonte Koe.

Antoinette van Laarhoven geeft een proefpersoon een jeukprikkel.

FOTO HIELCO KUIPERS

Jeuk went niet maar wordt erger

Anika van de Wijngaard

Leiden * Jeuk is erger dan pijn, luidt het spreekwoord. Biomedicus Antoinette van Laarhoven doet onderzoek naar jeuk en kijkt daarbij naar psychologische processen die jeuk beïnvloeden. Waar veel onderzoekers zich richten op pijn, is Van Laarhoven één van de weinige onderzoekers wereldwijd die zich bezighoudt met jeuk. Haar werk richt zich vooral op mensen die lijden aan chronische jeuk door huidaandoeningen zoals eczeem en psoriasis.

Van Laarhoven promoveerde in 2012 in Nijmegen, maar zette haar onderzoek voort bij het Instituut Psychologie van de Universiteit Leiden. Deze zomer ontving zij een Veni-beurs van wetenschapsfinancieringsorganisatie NWO.

Krabben

Wat is jeuk? Volgens Van Laarhoven onderscheidt jeuk zich van pijn door de reactie die het gevoel opwekt: je wilt krabben. Verder lijken pijn en jeuk eigenlijk veel op elkaar. De delen in de hersenen die worden geactiveerd

bij jeuk overlappen met de hersendelen die reageren op pijn, maar bij jeuk wordt de hersencortex die beweging stuurt ook ingeschakeld. Het signaal naar de hersenen is luid en duidelijk: 'krabben'. Het is een gevoel dat iedereen kent en dat moeilijk te onderdrukken is. Bij veel mensen met chronische jeuk is de behoefte om te krabben bijna altijd aanwezig. Krabben wordt voor hun vaak een gewoonte of ze doen het onbewust, bijvoorbeeld in de slaap.

Afleiding

Eerder bestudeerde Van Laarhoven de effecten van bepaalde emoties en verwachtingen op de mate waarin mensen jeukprikkel ervaren. De komende jaren wil ze onderzoeken wat het effect is van afleiding bij de ervaring van jeuk. Ze vergelijkt daarbij gezonde proefpersonen met mensen die last hebben van chronische jeuk. Alle deelnemers die meedoen aan het onderzoek, voeren een opdracht uit terwijl ze op hun arm een jeukprikkel krijgen. Om die jeuk op te roepen, gebruikt Van Laarhoven een speciaal apparaat en histamine, een stof die in het lichaam betrokken is bij allergische reacties

Zien krabben doet krabben

Heb je tijdens het lezen van dit artikel allerlei kriebels gevoeld? Praten over of denken aan jeuk veroorzaakt bij veel mensen een kriebelend gevoel. Krabben is ook 'besmettelijk' want als we zien dat iemand krabt dan kunnen we zelf ook jeuk ervaren. Dit komt waarschijnlijk door spiegeldenen in ons brein die ervoor zorgen dat we handelingen van anderen kopiëren. Wetenschappers hebben er nog geen definitieve verklaring voor, maar waarschijnlijk is het een biologisch beschermingsmechanisme: als we zien dat iemand krabt, gaan onze hersenen automatisch denken dat er een irriterend stofje in de lucht hangt of een kriebelend beestje in de buurt is.

en ook jeuk bij muggenbulten veroorzaakt. Van Laarhoven hoopt met dit onderzoek onder meer te ontdekken of het mogelijk is om mensen, die altijd veel last hebben van jeuk, te trainen om hun aandacht van het vervelende gevoel af te halen. „Het is ontzettend moeilijk om de aandacht van de jeuk af te wenden”, stelt Van Laarhoven vast. Aan jeuk kun je eigenlijk niet wennen en als je er constant last van hebt, kun je zelfs gevoeliger worden voor jeuk. Zo ontdekte Van Laarhoven dat mensen met chronische jeuk vaak lichte kriebelende

prikkel als veel intenser ervaren dan gezonde personen. Of jeuk werkelijk erger is dan pijn, weet Van Laarhoven niet. Wel is bekend dat mensen met chronische jeuk pijn vaak anders ervaren dan personen met een gezonde huid: een pijnlijk gevoel bestempelen zij vaak als jeukend. Wetenschappers denken dat dit komt doordat de zenuwbanen van de huid naar de hersenen, door een jeukende huidaandoening, zodanig zijn veranderd dat jeuk- en pijnprikkel bij deze mensen als intense jeuk wordt ervaren.

De Verlichting is nog niet voorbij

Anika van de Wijngaard

Leiden * Een stapel boeken ligt op het salontafeltje in zijn woonkamer. De auteurs: Voltaire, Denis Diderot en Baron d'Holbach. Deze zomer heeft filosoof Herman Philipse de boeken van deze Franse Verlichtingsfilosofen gelezen, maar hij bekennt meteen dat hij hun werk inhoudelijk soms wat teleurstellend vond. Liever leest hij de boeken van David Hume, de Schotse filosoof die vaak wordt beschouwd als de vader van de Verlichting. „Schitterend, efficiënt, prachtig geschreven”, aldus Philipse. Vanaf maandag geeft Philipse bij Studium Generale vier colleges over de 'Onvoltooid Verlichting'. Hij behandelt daarin de belangrijkste ideeën van Hume, Immanuel Kant, Jean-Jacques Rousseau, Voltaire, d'Holbach en Diderot, en wil laten zien hoe hun verlichte denkbeelden moeten worden getransformeerd om te passen bij onze tijd. Philipse belicht vooral drie thema's in de colleges: religie, wetenschap en moraal.

Godsdienst

„De Verlichting wordt vaak gezien als een historische tijdsperiode, maar je kunt het ook zien als een filosofisch project”, zegt Philipse. „Kant en Hume zagen de Verlichting niet als een momentopname, maar als een project.” Philipse is sinds 2003 universiteitshoogleraar in Utrecht, maar was daarvoor verbonden aan de Universiteit Leiden als hoogleraar wijsbegeerte. Behalve zijn wetenschappelijk werk publiceert hij regelmatig in tijdschriften en kranten, en mengt hij zich vaak in maatschappelijke debatten. Bij het grote publiek werd hij vooral bekend door de bundel 'Atheïstisch manifest' uit 1995 over godsdienst en moraal; Philipse staat bekend om zijn atheïstische opvatting en schroomt niet om in debat te gaan over de rol van godsdienst in de samenleving en politiek.

„Kant verwierp de belangrijkste argumenten voor Gods bestaan,

Hume schreef een essay waarin hij aantoonde dat berichten over wonderen volstrekt ongeloofwaardig zijn, d'Holbach was een atheïst en Voltaire stelde dat er waarschijnlijk wel een god bestond maar wij daar niets over kunnen weten”, somt Philipse op. Een kritische houding ten opzichte van religieuze godsdienst was kenmerkend voor de Verlichting, al was er onder de achttiende-eeuwse Europese denkers veel verdeeldheid over het onderwerp. „Ik laat de nuances in het historische debat zien”, aldus Philipse. „Mijn eigen opvatting is atheïstisch. Ik vind zelf dat een verlicht zelfstandig denkend mens vandaag de dag zich moet afvragen of er enige waarheid schuilt in religieuze ideeën. Mijn afweging is dat dit buitengewoon onwaarschijnlijk is.”

Klimaatverandering

Naast zijn academische werkzaamheden en colleges, buigt Philipse zich tegenwoordig vaak over essays en lezingen over het onderwerp klimaatverandering. „Ik ben geen expert op het gebied van klimaat”, benadrukt hij. Daarom moet hij vertrouwen op klimaatexperts en wetenschappelijke specialisten, en dit zet hem, als hedendaags verlicht denker, voor een nieuw dilemma: „De 18e-eeuwse filosofen konden nog stellen dat een verlicht mens een zelfstandig denkend mens was die over veel onderwerpen zelf een mening kon vormen. Tegenwoordig is er, door de enorme groei van kennis, steeds meer specialisatie in wetenschappelijk onderzoek. Wij moeten dus meestal vertrouwen op experts, maar hoe bepalen we wie dat echt zijn?”

Als wij de ideeën van de Verlichtingsfilosofen willen hanteren in onze tijd is het volgens Philipse essentieel dat we het ideaal van de zelfstandige meningsvorming, die de 18e-eeuwse Verlichters hadden, aanpassen aan de huidige toestand van de wetenschap en goede criteria ontwikkelen om te beoordelen wie echte experts zijn.

Herman Philipse.

Winnaars van eerste Deans' Challenge naar New York

Leiden * Piece of Skill, een platform waarmee studenten op een leuke en uitdagende manier vaardigheden opdoen die belangrijk zijn in de 21e eeuw, is gekozen tot beste idee tijdens de Leiden University Deans' Challenge. Tijdens de eerste editie van de Deans' Challenge werden studenten uitgedaagd om na te denken over 21e-eeuwse vraagstukken, die wa-

ren geselecteerd door de decanen van de Universiteit Leiden. Op 27 augustus presenteerden zes finalisten hun plannen bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. De beste idee tijdens de Leiden University Deans' Challenge. Tijdens de eerste editie van de Deans' Challenge werden studenten uitgedaagd om na te denken over 21e-eeuwse vraagstukken, die wa-